Türk Kültür Havzası

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Türk kültürü** dünyanın en eski kültürlerinden biridir. Ana yurdu **Orta Asya**'dır; buradan Sibirya'ya, İran ve Kafkasya üzerinden Anadolu'ya, oradan Balkanlara, Orta Doğu'ya ve Kuzey Afrika'ya yayılmıştır. Bu geniş alana **Türk kültür havzası** denir.
- Türk kültürü komşu kültürlerle (doğuda Çin, güneyde Hint-Tibet, Anadolu'da İran-Pers ve Bizans-Yunan, İslam kültürü) etkileşmiş; hem onları etkilemiş hem de onlardan etkilenmiş ama **özünü korumuştur**.
- **Göçebe dönemde** at hayatın merkezindeydi; çadır, keçe, halı ve kilim gibi taşınabilir eserler öne çıktı. **Yerleşik hayata** geçince kervansaray, han, hamam, köprü, cami, medrese, imaret, çeşme gibi **kalıcı** eserler yapıldı.
- Havza içinde **bağımsız Türk devletleri** (Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, KKTC), **özerk bölgeler** (Tataristan, Başkurdistan, Saha, Tuva, Hakasya, Altay; Moldova'da Gagavuz Yeri) ve çeşitli **Türk toplulukları** (Kırım Tatarları, Ahıska Türkleri, Irak Türkmenleri, Uygurlar vb.) bulunur.
- **Balkanlar** yaklaşık beş asır Osmanlı yönetiminde kalmıştır; Türkiye Trakya ile bir Balkan ülkesidir. **Orta Doğu ve Kuzey Afrika**'da IX. yüzyıldan itibaren Türk boyları devletler kurmuş (Memlükler, Akkoyunlular, Karakoyunlular, Osmanlılar vb.); cami, kervansaray, köprü gibi eserler bırakmıştır.
- Kültürel bağları güçlendiren kurumlar: **TİKA** (1992; restorasyon, eğitim, sağlık projeleri), **TÜRKSOY** (1993; sanat etkinlikleri, Nevruz kutlamaları, Türk Dünyası Kültür Başkenti uygulaması). Bazı Türk devletlerinin **Latin alfabesine** geçmesi iletişimi kolaylaştırır.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki şemada Türk kültürünün yayılış yönleri verilmiştir. Şemaya göre Türk kültürünün **ana yurdu** neresidir? Anadolu'dan hangi iki büyük bölgeye yayılmıştır?

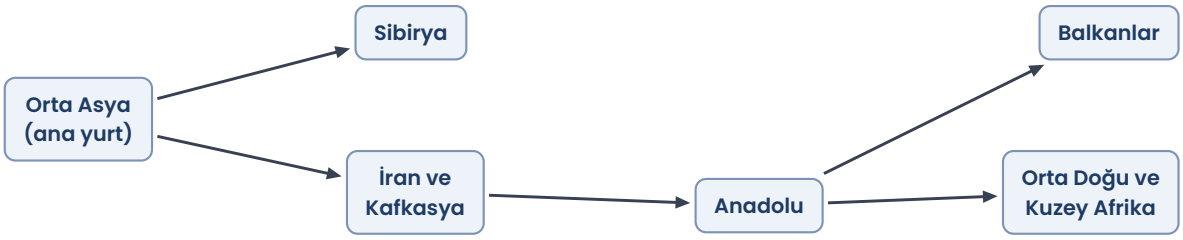

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Türk kültürünün ana yurdu Orta Asya'dır.
( ) Göçebe dönemde kervansaray ve medrese gibi kalıcı yapılar yaygındı.
( ) Türk kültürü komşu kültürlerle etkileşime girmiş ama özünü korumuştur.
( ) Gagavuz Yeri Özerk Bölgesi Moldova'dadır.
( ) Türkiye, Trakya bölgesi nedeniyle aynı zamanda bir Balkan ülkesidir.

3 Tablodaki soru işaretli yerlere uygun eser türlerini yazınız.

Eser türü	Göçebe dönem	Yerleşik dönem
Barınak	Çadır (otağ)	?
El sanatı	Keçe, kilim, halı	Çini, oymacılık
Ticaret yapısı	Pazar yeri (geçici)	?

4 Orta Asya'da göçebe Türkler için hayata yön veren ve halı, kilim, çadır süslemelerinde motif olarak sıkça kullanılan simge aşağıdakilerden hangisidir?

A) At B) Deve C) Fil D) Kartal yuvası E) Balık

5 Tablodaki soru işaretli yere Gagavuz Yeri Özerk Bölgesi'nin bulunduğu ülkeyi yazınız.

Topluluk / bölge	Bulunduğu ülke
Gagavuz Yeri Özerk Bölgesi	?
Tataristan ve Başkurdistan	Rusya Federasyonu
Kaşkaylar	İran
Doğu Türkistan (Uygurlar)	Çin

6 Aşağıdakilerden hangisi **bağımsız** bir Türk devleti değildir?

A) Kazakistan B) Kırgızistan C) Türkmenistan D) Tataristan E) Özbekistan

7 Türk dünyasında ortak kültürü yaşatmak ve tanıtmak amacıyla 1993'te kurulan, sanat etkinlikleri ve Nevruz kutlamalarıyla bilinen uluslararası kuruluş hangisidir?

A) TİKA B) TÜRKSOY C) Türk Kızılay D) OECD E) Avrupa Konseyi

8 Boşlukları doldurunuz.

a) Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Doğu Türkistan'ın bulunduğu bölgeye ..... denir.

b) Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle Türk kültürü Orta Doğu ve ..... Afrika'ya kadar yayılmıştır.

c) Baharın gelişini kutlayan ortak Türk bayramı ..... 'dur.

9 Aşağıdaki şemada soru işaretiyle gösterilen olay hangisidir?

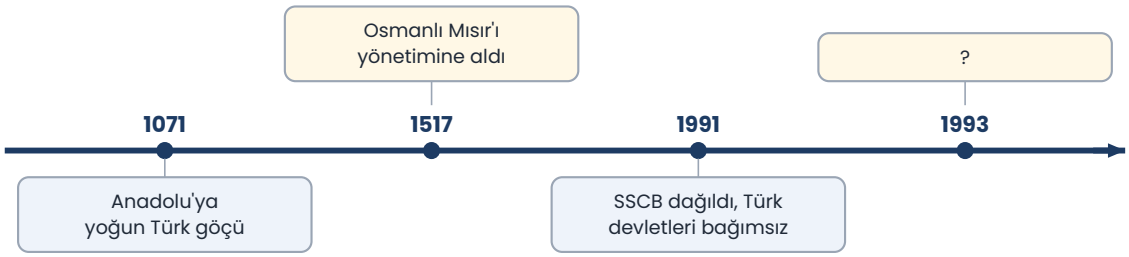

A) TÜRKSOY'un kurulması
B) Malazgirt Savaşı
C) TİKA'nın kurulması
D) Türk Konseyi'nin kurulması
E) Anadolu'nun fethi

10 Balkanlarda ve Orta Doğu'da görülen Osmanlı köprüleri, camileri ve kervansarayları Türk kültür havzası açısından neyin kanıtıdır?

A) Bu bölgelerin hiç yerleşim görmediğinin
B) Türk kültürünün bu bölgelerde kalıcı izler bıraktığının
C) Türklerin yalnızca göçebe yaşadığının
D) Bölgelerin iklimlerinin aynı olduğunun
E) Bu yapıların yakın zamanda yapıldığının

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Türk kültürünün Anadolu'da İran-Pers, Bizans ve İslam kültürleriyle yüzyıllarca etkileşime girmesine rağmen özünü koruması aşağıdakilerden hangisini gösterir?

A) Hiç etkilenmediğini
B) Yalnızca Orta Asya'da yaşadığını
C) Diğer kültürleri yok ettiğini
D) Köklü ve güçlü bir kimliğe sahip olduğunu
E) Yazılı eser bırakmadığını

12 Türk boylarının IX. yüzyıldan itibaren kurduğu aşağıdaki devletlerden hangisi **Mısır** merkezli olmuştur?

A) Akkoyunlu Devleti
B) Karakoyunlu Devleti
C) Kazan Hanlığı
D) Kırım Hanlığı
E) Memlük Devleti

13 Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan ve Kazakistan'ın Latin alfabesine geçmesi ya da geçiş sürecinde olması, Türkiye ile bu ülkeler arasındaki ilişkileri nasıl etkiler? **İki** sonuç yazınız.

14 Türkistan'da XIX. yüzyılda yaşanan büyük kültür tahribatının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Deprem ve volkan faaliyetleri
B) Bölgenin tamamen çölleşmesi
C) Nüfusun Amerika'ya göç etmesi
D) Bölgenin sömürgeci devletlerin işgaline uğraması
E) İpek Yolu'nun yeniden canlanması

15 Aşağıdakilerden hangisi Türk kültür havzasında yer alan **özerk** bir yönetim birimidir?

A) Azerbaycan Cumhuriyeti
B) Kırgız Cumhuriyeti
C) Saha (Yakutistan) Cumhuriyeti
D) Türkmenistan
E) Kazakistan Cumhuriyeti

16 TİKA'nın Balkanlarda Osmanlı eserlerini restore etmesi ve okul, hastane gibi projeler yürütmesi Türkiye ile bölge arasındaki ilişkilere hangi yönlerden katkı sağlar? **İki** yön yazınız.

17 Aşağıdaki Türk toplulukları ile yaşadıkları ülke eşleştirmelerinden hangisi **yanlıştır**?

A) Uygurlar – Çin (Doğu Türkistan)
B) Kırım Tatarları – Kazakistan'daki Issık Gölü çevresi
C) Kaşkaylar – İran
D) Gagavuzlar – Moldova
E) Başkurtlar – Rusya Federasyonu

18 Türk kültürünün Orta Asya'dan çok geniş bir alana yayılmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi **en azdır**?

A) Göçler
B) Kurulan devletler
C) İslamiyet'in kabulüyle yeni bölgelere yönelme
D) Ticaret yolları üzerindeki etkileşim
E) Okyanus aşırı sömürge kurma

19 Nevruz'un UNESCO ve Birleşmiş Milletler gibi kuruluşlarda uluslararası etkinliklerle kutlanması aşağıdakilerden hangisine katkı sağlar?

A) Türk kültürünün dünyaya tanıtılmasına
B) Tarım ürünlerinin artmasına
C) Enerji ihracatının büyümesine
D) İklim değişikliğinin önlenmesine
E) Ulaşım maliyetlerinin düşmesine

20 Kafkasya ve Sibirya'da Türkiye ile kültür ortaklığı bulunan **iki** akraba topluluk ya da özerk cumhuriyet adı yazınız ve bu toplulukların Türkiye ile ortak **bir** kültürel özelliğini belirtiniz.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Türk kültür havzasıyla ilgili
I. Havza, siyasi sınırlarla değil ortak dil, tarih ve kültür unsurlarıyla belirlenir.
II. Havzada yer alan her topluluk bağımsız bir devlete sahiptir.
III. Havzanın genişlemesinde göçler ve kurulan devletler etkili olmuştur.
yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

22 Türkler göçebe dönemde çadır, keçe ve halı gibi taşınabilir eserler üretirken yerleşik hayata geçtikten sonra han, hamam, köprü ve cami gibi kalıcı eserler vermiştir.
Bu değişim **en çok** aşağıdakilerden hangisiyle açıklanır?

A) İklimin sıcaklaşması
B) Yaşam biçiminin ekonomik faaliyetlere bağlı olarak değişmesi
C) Nüfusun azalması
D) Yer şekillerinin değişmesi
E) Deniz ticaretinin sona ermesi

23 Bir öğrenci, Türk kültür havzasını yalnızca "bağımsız Türk devletlerinin sınırları" olarak tanımlamıştır. Bu tanımın eksik olduğunu **iki** örnekle gösteriniz.

24 Kuzey Afrika'da Osmanlı döneminde yapılmış camilerin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki alanlar içinde yer alması aşağıdakilerden hangisini **en iyi** açıklar?

A) Kuzey Afrika'da hiç yerel kültür bulunmadığını
B) Bu eserlerin yakın zamanda yapıldığını
C) Türk kültürünün yalnızca Anadolu'da görüldüğünü
D) UNESCO'nun Türk kuruluşu olduğunu
E) Türk kültür mirasının insanlığın ortak mirası olarak kabul edildiğini

25 Aşağıdaki bölgelerden hangisi Türk kültür havzasının **dışında** kalır?

A) Balkanlar B) Kafkasya C) İskandinavya D) Kuzey Afrika E) Orta Doğu

26 Türkiye'nin Türk devletleriyle ilişkilerinde "ortak dil, ortak hafıza, ortak kültür" vurgusu yapması, aşağıdaki alanlardan hangisinde iş birliğini **doğrudan** kolaylaştırır?

A) Kutup araştırmalarında
B) Okyanus balıkçılığında
C) Eğitim ve kültür değişim programlarında
D) Tropikal tarım ürünlerinde
E) Uzay istasyonu yapımında

27 Türk kültür havzasının genişliği Türkiye'nin jeopolitik konumuna nasıl bir katkı sağlar? Bir **fırsat** ve bu fırsatın değerlendirilmesinde karşılaşılabilecek bir **güçlük** yazınız.

28 Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi **yanlıştır**?

A) Keçiova Camii – Cezayir
B) Semerkant – Özbekistan
C) Prizren – Kosova
D) Mostar Köprüsü – Kırgızistan
E) Kazan – Tataristan

29 Aşağıdaki kurumlardan
I. TİKA
II. TÜRKSOY
III. Türk Devletleri Teşkilatı
hangileri Türk kültür havzasındaki ülke ve topluluklar arasında iş birliğini güçlendirmeye yöneliktir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

30 Türk kültürünün doğuda Çin, güneyde Hint-Tibet, batıda Bizans kültürleriyle komşu olması aşağıdakilerden hangisine yol açmıştır?

A) Karşılıklı etkileşimle kültürel zenginleşmeye
B) Türk kültürünün tamamen ortadan kalkmasına
C) Türklerin hiçbir zaman yerleşik hayata geçmemesine
D) Dilin kullanılmaz hâle gelmesine
E) Göçlerin tamamen durmasına

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**